

تدوین استراتژی ملی فین تک رواندا برای رشد و نوآوری

مقدمه

کشور رواندا با وجود وسعت کم، برخورداری محدود از نیروی انسانی ماهر و توانمند و ظرفیت محدود اقتصادی، در برخی زمینه های اداری، حقوقی و قضایی از پیشرفت های قابل توجهی برخوردار شده است. فساد مالی-اداری صفر، شعار اصلی مقامات این کشور است و حتی در سطح اجتماع و زندگی عادی مردم نیز قانونمندی و رعایت نظم و انضباط شهروندی در این کشور، تا حد بسیار زیادی قابل رویت است. توسعه ظرفیت ها و زیرساخت های مالی در کشور رواندا، یکی از مسائل مهمی است که به جهت رونمایی و به-کارگیری «استراتژی ملی فین تک» در این کشور، گزارش حاضر به بررسی آن پرداخته است.

استراتژی ملی فین تک

وزارت فناوری اطلاعات و نوآوری رواندا با همکاری بانک ملی (بانک مرکزی) رواندا، سازمان غیردولتی «دسترسی به منابع مالی رواندا»^۱، سازمان بازار سرمایه^۲، شرکت مالی رواندا^۳ و سازمان بازار سرمایه رواندا^۴ استراتژی ملی فین تک (کاربرد نوآورانه فناوری در ارائه خدمات مالی) را در روز ۲۸ نوامبر ۲۰۲۴ به طور رسمی رونمایی کرد. هدف این ابتکار -که نقشه راهی جامع برای ایجاد اکوسیستم قوی و فراگیر فین تک در رواندا به شمار می رود- تقویت فراگیری مالی، جذب سرمایه گذاری ها و تبدیل این کشور به مرکز پیشرو فین تک در آفریقا است. این استراتژی با شعار «ایجاد آینده فین تک در رواندا»، برنامه ریزی برای توسعه فین تک رواندا را از سال ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۹ پیش خواهد برد.

این استراتژی همچنین با تمرکز بر افزایش فراگیری مالی و تسریع رشد اقتصادی، در راستای اهداف کلان توسعه اقتصادی و اجتماعی رواندا برنامه ریزی شده است. بر اساس این راهبرد، اهداف متعددی برای پیشبرد بخش فین تک تعیین شده است. از جمله:

- افزایش تعداد شرکت های فین تک فعال در رواندا از ۷۵ شرکت فعلی به حداقل ۳۰۰ شرکت تا سال ۲۰۲۹، با رشد سالانه ۳۰ درصد؛
- ایجاد ۷۵۰۰ شغل جدید در این بخش با نرخ رشد سالانه مشابه؛

^۱ Access to Finance Rwanda (AFR)

^۲ Rwanda Finance Limited (RFL)

^۳ Rwanda Finance Limited (RFL)

^۴ Capital Market Authority (CMA)

- جذب سرمایه‌گذاری ۲۰۰ میلیون دلاری در حوزه فین‌تک تا سال ۲۰۲۹، در حالی که این رقم در سال ۲۰۲۲ تنها ۱۱ میلیون دلار بود؛
- افزایش نرخ پذیرش خدمات فین‌تک به ۸۰ درصد، که نشان‌دهنده رشد ۳۳,۳ درصدی نسبت به نرخ فعلی ۶۱ درصد برای پول موبایلی است؛
- بهبود رتبه رواندا در شاخص جهانی فین‌تک «Findexable» از رتبه ۶۱ به جایگاهی در میان ۳۰ مرکز برتر فین‌تک جهان؛
- افزایش تعداد صندوق‌های سرمایه‌گذاری فعال در این کشور از ۲ صندوق در سال ۲۰۲۳ به ۲۵ صندوق تا پایان برنامه.

علاوه بر این، این راهبرد بر ایجاد محیطی حمایتی از طریق ساده‌سازی قوانین، ارائه سیاست‌های شفاف و ارائه راهنمایی‌های فعالانه نظارتی تاکید دارد. مقامات رواندا معتقدند که این راهبرد با جذب سرمایه‌گذاری‌های کلان و تقویت نوآوری در بخش خدمات مالی، گامی موثر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور خواهد بود.

راهبرد فین‌تک رواندا (۲۰۲۴-۲۰۲۹)

ایجاد اکوسیستم پررونق فین‌تک در رواندا		چشم‌انداز		
فراگیری مالی مشتریان و توسعه بخش مالی برای ایجاد تحول اقتصادی و اجتماعی	مرکز مالی منطقه‌ای	اهداف سیاستی		
ارتقای فراگیری مالی دیجیتال برای مردم رواندا	ایجاد رواندا به عنوان پایگاهی برای فین‌تک‌ها	اهداف		
استفاده از راه‌حل‌های نوآورانه دیجیتال برای تقویت رشد اقتصادی و کاهش نابرابری مالی در کشور	توانمندسازی فین‌تک‌های محلی و جهانی برای تثبیت حضور در رواندا و توسعه در منطقه			
گسترش نیروی انسانی متخصص	نوآوری و سهم بازار	قوانین سیاستی	سرمایه‌گذاری و تامین سرمایه	سواد مالی
محورها				

کارگروه‌ها/حوزه‌های کلیدی مورد تمرکز

- افزایش دسترسی به سرمایه عمومی
- بهبود سواد مالی
- افزایش شفافیت و اطمینان در قوانین
- توسعه و بهبود دسترسی به زیرساخت‌های دیجیتال
- نوآوری (فین تک سبز، فناوری‌های نوظهور، مدل‌های کسب‌وکار و غیره)
- گسترش نیروی متخصص

تأثیر مثبت راهبرد

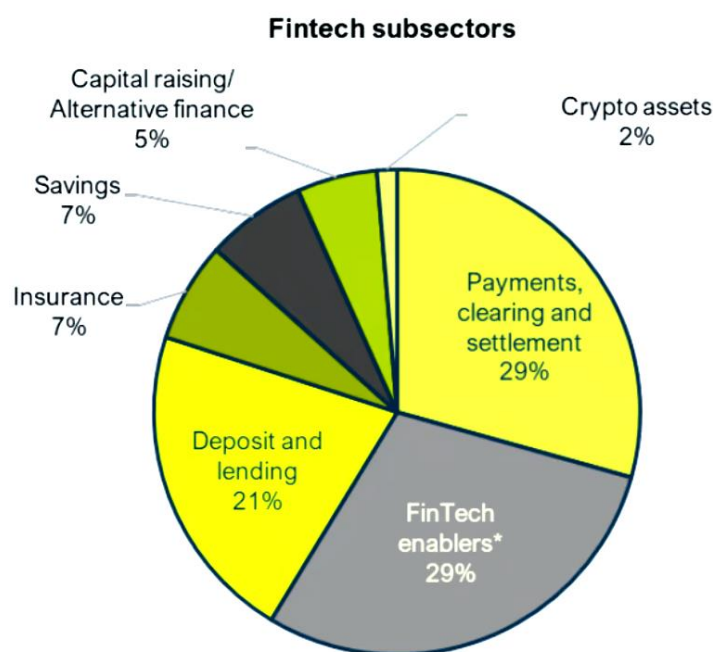
بهبود هماهنگی بین بازیگران اکوسیستم؛ افزایش همکاری بین موسسات مالی و فین تک‌ها	ارتباطات و راهنمایی‌های فعالانه از سوی تنظیم‌کنندگان قوانین ایجاد تعاملات سالم بین تنظیم‌کنندگان قوانین و فین تک‌ها و ارائه شفافیت در زمینه فناوری‌های نوظهور	اکوسیستم فین تک محلی پویا و در حال رشد که از محیط حمایتی برخوردار باشد
--	---	--

شاخص‌های موفقیت راهبرد فین تک (تا سال ۲۰۲۹)

- ۳۰۰ شرکت فین تک
- ۷۵۰۰ شغل ایجاد شده توسط فین تک‌ها
- حضور بین ۳۰ رتبه برتر جهانی فین تک (Findexable) و کسب رتبه نخست در آفریقا
- ۲۰۰ میلیون دلار سرمایه‌گذاری در فین تک‌های مستقر در رواندا
- میزان پذیرش فین تک تا ۸۰ درصد
- ۲۵ صندوق سرمایه‌گذاری مستقر در رواندا
- زمان استاندارد صدور مجوز فین تک: ۳ تا ۴ ماه

بخش فین تک رواندا

بخش فین تک رواندا طی سال‌های اخیر رشد قابل توجهی را تجربه کرده است. بر اساس آمارهای رسمی، تعداد شرکت‌های فعال در این بخش از ۱۷ شرکت در سال ۲۰۲۴ به ۷۵ شرکت در حال حاضر افزایش یافته است. زیرشاخه‌های «پرداخت و تسویه حساب» به همراه شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات فین تک، بیشترین سهم را در این صنعت دارند و هر یک شامل ۲۲ شرکت می‌شوند. همچنین، زیرشاخه‌های «سپرده‌گذاری وام‌دهی»، «بیمه» و «پس‌انداز» به ترتیب با ۱۶، ۵ و ۵ شرکت در رده‌های بعدی قرار دارند.

این پیشرفت، تاثیر قابل توجهی بر افزایش فراگیری مالی در رواندا داشته است. بر اساس گزارش فین‌اسکوپ^۱، در سال ۲۰۲۰ حدود ۹۳ درصد از بزرگسالان رواندایی از محصولات مالی رسمی یا غیررسمی استفاده می‌کردند؛ رقمی که در سال ۲۰۱۶ برابر با ۸۹ درصد بوده است. با این حال، ضریب نفوذ بانک‌ها در همان سال تنها ۳۶ درصد بوده و ۲,۶ میلیون نفر از جمعیت بزرگسال از خدمات بانکی استفاده می‌کردند. این آمار، نقش حیاتی خدمات مالی غیر بانکی در افزایش فراگیری مالی را بیش از پیش نشان می‌دهد.

در راستای حمایت از توسعه فین تک، دولت رواندا راهبردی پنج‌ساله با عنوان «راهبرد فین تک ۲۰۲۹-۲۰۲۴» تدوین کرده است. یکی از اقدامات کلیدی در این زمینه، راه‌اندازی محیط آزمایشی مقرراتی^۲ توسط بانک مرکزی رواندا در سال ۲۰۲۲ بود. این محیط آزمایشی به شرکت‌های نوآور فین تک امکان داد تا محصولات خود را پیش از عرضه به بازار، آزمایش کنند. تاکنون بیش از ۵۰ شرکت از این فرصت بهره‌مند

¹ Finscope

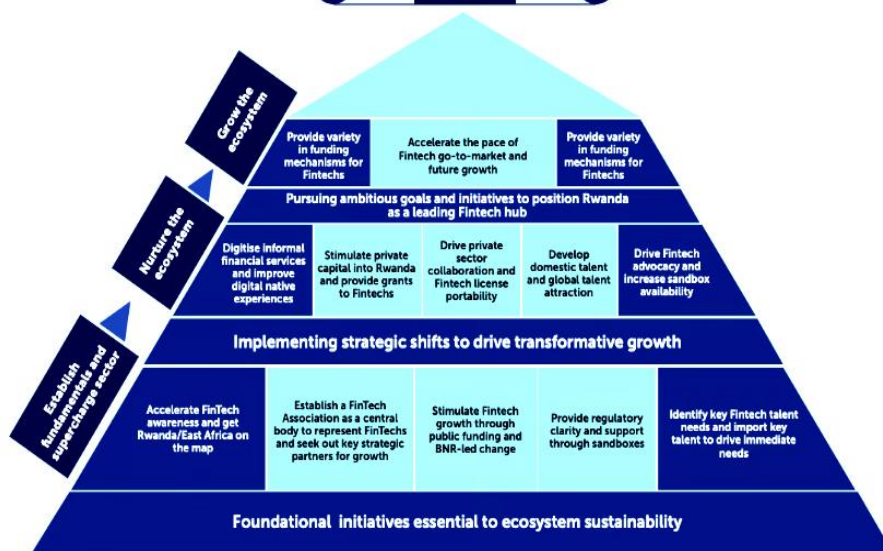
² Regulatory Sandbox

شده‌اند. علاوه بر این، سازمان بازار سرمایه رواندا، محیط آزمایشی جداگانه‌ای برای شرکت‌های فعال در زمینه اوراق بهادار راهاندازی کرده است.

از دیگر اقدامات دولت رواندا می‌توان به اجرای «سامانه یکپارچه پردازش پرداخت‌ها»^۱ و «سامانه ملی پرداخت دیجیتال»^۲ یا «eKash» اشاره کرد. این سامانه‌ها با هدف گسترش دسترسی به خدمات مالی و تسهیل پرداخت‌های لحظه‌ای میان بانک‌ها، اپراتورهای تلفن همراه و موسسات مالی خرد طراحی شده‌اند. راهبرد فین‌تک رواندا بخشی از برنامه‌های ملی گسترده‌تر این کشور از جمله «چشم‌انداز ۲۰۵۰» و «راهبرد ملی تحول ۲۰۱۷-۲۰۲۴» است که هدف آن تبدیل رواندا به قطب خدمات مالی در قاره آفریقا است. همچنین این راهبرد در راستای راهبرد ملی سیستم پرداخت رواندا (۲۰۱۸-۲۰۲۴) برای ترویج پرداخت‌های الکترونیکی و دستیابی به جامعه‌ای بدون پول نقد است.

THE RWANDA FINTECH STRATEGY HIERARCHY

Top 30 on the Global Fintech ranking (Findexable) and best in Africa

Existing initiatives in progress or underway These initiatives are existing in Rwanda and will be leveraged in the Fintech strategy

Digital ID (NIDA)	Digital Payments (mobile & digital wallets)	e-Kash National e-payment switch	RIPPS and RTGS	Open Data Portal	Kigali Innovation City	Kigali International Financial Centre	Inclusive Fintech Forum	Regulatory & Supervisory (sandbox)	Telecoms and Internet
-------------------	---	----------------------------------	----------------	------------------	------------------------	---------------------------------------	-------------------------	------------------------------------	-----------------------

¹ Rwanda Integrated Payments Processing System (RIPPS)

² RNDPS

مراسم رونمایی از استراتژی ملی فین تک

در مراسم رونمایی، نمایش دموئی سندباکس و نمایشگاهی توسط بانک ملی رواندا برگزار شد که چشم‌انداز در حال تغییر فین تک در رواندا را در معرض نمایش قرار داد. پائولا اینگابیره وزیر فناوری اطلاعات و نوآوری رواندا، این استراتژی را گامی مهم به سوی پیشرفت خوانده و بر فرآیند توسعه مشترک آن با مشارکت بخش‌های دولتی و خصوصی تاکید کرد. وی اظهار داشت: «تلاش کرده‌ایم تا چالش‌های صنعت فین تک را شناسایی و راه‌حلهایی برای آنها بیابیم. این استراتژی به همه ذینفعان کمک می‌کند تا این مشکلات را حل کرده و رشد را در منطقه تسهیل نمایند». اینگابیره همچنین از نرخ ۹۶ درصدی فراگیری مالی رواندا به عنوان نشانه‌ای از پیشرفت در حل چالش‌های ساختاری یاد کرد. وی افزود: «باید همگی به جامعه فین تک در رواندا پایبند باشیم. با همکاری می‌توانیم مشکلات صنعت را حل کرده، فرصت‌های جدیدی پیدا کنیم و نوآوری را نیز تقویت نماییم».

ژان بوسکو اییاکو مدیرعامل سازمان غیردولتی «دسترسی به منابع مالی رواندا»، از رویکرد پیشگیرانه دولت و تعهد آن به اجرای موثر این استراتژی قدردانی کرد. وی اظهار داشت: «کمتر پیش می‌آید که سازمان‌های مختلف برای حمایت از یک استراتژی مشترک، گرد هم آیند. فین تک‌ها از منابع موجود استفاده کرده‌اند تا ایده‌ها را به اشتراک گذاشته و بازارهای جدیدی ایجاد کنند. استراتژی مزبور بر اساس این روند حرکت می‌کند». اییاکو همچنین به این نکته اشاره کرد که پلتفرم‌های هم‌افزا مانند «e-Kash» نقش مهمی در نوآوری و تسهیل همکاری بین موسسات مالی و فین تک‌ها ایفا کرده‌اند و بانک مرکزی و بازارهای سرمایه نیز برای حل چالش‌ها به ما پیوسته‌اند تا راه‌حل‌ها به طور موثر اجرا شوند.

جان روانگومبا رئیس بانک مرکزی رواندا نیز فین تک‌ها را عامل مهمی در رفع شکاف‌های دسترسی مالی دانست. وی موفقیت سندباکس فین تک هریتیج را - که در سال ۲۰۲۲ راه‌اندازی شده و از بیش از ۵۰ فین تک برای آزمایش و بهبود راه‌حل‌هایشان حمایت کرده - مورد تاکید قرار داد. وی توضیح داد: «سندباکس

به عنوان محیط آزمایشی و کنترل شده‌ای است که به فین تک‌ها امکان می‌دهد نوآوری‌های خود را در آنجا مورد آزمایش قرار دهند. این فضا به گسترش راه‌حل‌ها در رواندا و منطقه کمک می‌کند». وی همچنین بر نقش دوگانه سندباکس در حمایت از نوآوری و مدیریت ریسک‌های مرتبط با فناوری‌های جدید تاکید کرد.

ریچارد توسابه وزیر مشاور خزانه‌داری ملی رواندا نیز بر اهمیت نوآوری و آموزش در پیشبرد اهداف فین تک رواندا تاکید کرد. وی در این باره اظهار داشت: «این استراتژی، نشان‌دهنده تعهد ما به استفاده از فناوری‌های نوین در بخش مالی است. نوآوری باعث پیشرفت در خدمات مالی می‌شود و تحویل محصولات، کارایی عملیاتی و رقابت‌پذیری بازار را بهبود می‌بخشد». با این حال، توسابه هشدار داد که پیشرفت‌های فناوری مالی همراه با خطراتی است که نیاز به نظارت دقیق دارند. او در پایان نیز اظهار داشت: «رسیدن به تعادل میان تقویت نوآوری، حفظ ثبات بازار و حمایت از ذینفعان برای رشد بلندمدت ضروری است».